

Valon ystävä

J. V . Snellman- kutsuvieraskonsertti

Perjantaina 1.9.2006 klo 19 Oulun kaupungintalo

avauspuhe pääsihteeri Raimo Savolainen

Arvoisa herra kaupunginjohtaja,

arvoisat esiintyjät ja kutsuvieraat

Näin kajahti ilmoille upea hymni, joka hätkähdyttävällä tavalla avasi meille ovet ja ikkunat valolle. Samalla tavalla huhtikuussa 1845 tällä runolla tänä vuonna 200 vuotta täyttävä Johan Vilhelm Snellman tunnustautui valon ystäväksi, totuuden etsijäksi: ”On valo rakkauteni kohde, sen vuoksi elän ja taistelen”. Runolla jo useasti vaikenemaan yritetty saada totuudentorvi heitti taisteluhansikkaan uudelleen. Hän julkaisi runon neljä kuukautta aikaisemmin perustamassaan Saima-lehdessä nimimerkillä Momus, viitaten antiikin mytologian jumalaan, joka heitettiin alas Olympos-vuorelta härnääjänä ja riidankylväjänä.

Runoileva valtiomiehemme oli etsinyt valoa varhaislapsuudesta asti. Jo kotona Tukholmassa ja Kokkolassa ja sekä täällä Oulussa koulussa istutettu tiedonjano ja rakkaus asioiden loogiseen pohtimiseen ja järjestämiseen alkoi valaista hänen tietään käytännön toimintaan. Perusteellisen akateemisen kammiotyöskentelyn, useiden yhteentörmäysten jälkeen viranomaisten kanssa ja pitkän ulkomaanmatkan inspiraatioiden perustalta johtopäätös oli kirkas: Suomi ei voi mitään väkivalloin, sivistys on sen ainoa voima. Runo syntyi tilanteessa, jossa 39-vuotiaan kutsumus kääntyi käytännön julistustyöksi Saima-lehden perustamisen myötä Kuopiossa. Lopputuloksena kansakunta heräsi tavalla, jonka mukaisesti snellmanilainen sivistys on toimiva perintö tänäkin päivänä.

Snellmanin sanoman tehokkuus ei lepää kuitenkaan särkymättömässä kipsipäässä, joka oraakkelimaisesti raivaa tiensä kuolemattomuuteen kansakunnan kaapin päälle.

Hänen kirjoittamansa runot viimeistään todistavat hänen voimansa olevan omassa inhimillisessä heikkoudessa. Siksi hänen julistuksessaan ilmaisun lopullinen terävyys ja sanoman syvyys syttyy vasta rakkaudesta siihen oikeaan, aviopuolisoonsa, lahjaan jota ei voi hankkia vaan joka saadaan. Kutsumus täydellistyy vasta perheen perustamisen myötä.

Rakkausrunoissa raadollinen valtiomies on herkimmillään, runoissa hän avaa sisimpänsä, on aidoimmillaan. Kootuissa teoksissa runot ovat hereille ravisteleva vastakohta vaikeatajuisille käsikirjoituksille, asiantunteville lehtikirjoituksille tai muodollisille valmistelupapereille. Runojen myötä Snellmanissa löytyy ihminen; tajuamme, hänhän on elänyt kuten mekin. Snellmanin rakkausrunot ovat olleet minulle elämäkerturina avain päästä häntä ihmisenä lähelle ja sitä kautta mahdollisuus punoa hänestä kokovartalokuva, jossa yksityinen ja julkinen kulkee käsi kädessä.

Runojen kautta avautunut valtiomies oli henkilökohtaisesti niin koskettava kokemus, että olisi tehnyt mieli yrittää heti laulamalla tai soittamalla jakaa muiden kanssa tämä tunne, jos siis olisi osannut. Siksi 20 -vuotisen Snellman-urani ehdottomia tähtihetkiä oli, kun sain istua koko minun elinikäni säveltäneen Kaj Chydeniuksen työhuoneen suuressa nojatuolissa ja maestro soitti ja lauloi kaikki säveltämänsä Snellmanin 50 runoa yhdessä istunnossa neljän tunnin aikana. Sävelten valloittaessa mielen sai konkreettisesti jakaa Snellmanin tuskan, riemun, huumorin, myötätunnon välillä kyyneliin liikuttuen, välillä hymyyn syyten.

Nyt te kaikki pääsette kokemaan saman. Oulun kaupunki konsertin tilaajana, Kaj Chydenius säveltäjänä, Hannu Sirén järjestäjänä ja Liisa Ryömä kääntäjänä tarjoavat meille nyt ainutlaatuisen hetken. Hiljentyessämme kohta tämän kauniin ja koskettavan musiikin äärelle ärsyttävästä reaalipoliitikosta kuoriutuu herkkä yksityishenkilö. Huomaamme miten Snellmanin ihminen tulee runouden valossa

elävänä meitä vastaan yhtenä meistä. 200 vuotta valuu ohi yhdessä hetkessä kansallisen herättäjän sielunmaiseman kautta. Ihminen on sama eilen, tänään ja huomenna.

Konsertin sisällössä piirtyy kaari Snellmanin rakkauselämään, joka monien pettymysten ja pitkän odotuksen kautta sai täyttymyksen.

Konsertin ensimmäinen rakkauslaulu Skön är sängen, Laulun lumous on 22-vuotiaan Snellmanin nuoren miehen sydämestä lähtenyt ehdoton rakkauden tunnustus kesäkuussa 1828 Aurora von Rehausenille.

Blomstrande tärnor,(Kukkeat neidot), Svalekvitter (Pääskyn viserrys), Ruusu ja Lilja ja Myrtti vuoden 1844 loppupuoliskolla ovat 38-vuotiaan Snellmanin uusien ihastusten kirjaamista ja vanhojen hautaamista.

Onneeni en saata luottaa, Sydäntäni miksi kärventää, Lausu ei hän sanaakaan kuvaavat Snellmanin kaukorakkautta siihen oikeaan. Runot ovat lyhtypylvään alla seisovan Snellmanin kaipaavaa ihailua ikkunasta katselevaa nuorta tyttöä kohtaan

Lämmin katse kerran suo, Kyyhky hento, kysymykseen vastaa kulta merkitsevät lähietäisyydelle ja puheväleihin pääsemistä mutta samaan aikaan rakkauden ahdistusta, valloituksen sujuminen on epävarmaa

Kihlajaisruno Nuoruus hehku hurmion sekä fantasia häiden lähestyessä runo Nattens fröjd, Yön ilo kertovat varmuudesta maaliin pääsemisestä

Hän on tällainen ja Hän on myös tällainen kertovat voitonriemusta, palkinnon saamisesta, jonka hän haluaa kertoa kaikille julkaisemalla runot Necken-runolehdessä.

Tänk huru hastigt lifvet gått on onnitteluruno 20-vuotiaalle vaimolle, jossa Snellman kiteyttää unelmansa toteutuneen, on alkanut rakkauden ikuinen kesä; ja tuntee; rakkaus yhteinen; luonasi kodin saa, se elävänä pitää sen, ikuista puolustaa

Runo surevalle äidille on riipaisevan läsnäoleva osanotto kummilta pienen pojan surevalle äidille, jota Snellman taitavasti lohduttaa

Kärlekens kraft, rakkauden voima häärunossa Snellman kujeilee kokemuksen rintäänellä E. A. Ingmanille, aikooko kemisti-fyysikko tehdä lapset koeputkessa, vaikka rakkauden sykettä siihen hänen tietämänsä tarvitaan

Ruusun lailla on pieni vanhan miehen helmi kuten Chydenius on sanonut, 73-vuotiaan runo kollegan tyttärelle

Valon ystävä –konsertin esiintyjät tulevat kolmesta Snellman-kaupungista, jotka olivat vuorollaan hänen elämänsä ja toimintansa näyttämönä. **Kaj Chydenius** ja **Monna Kamu** saapuvat Helsingistä, **Dick Holmström** taas Turusta. Oulusta, *Toppilan Laulustudiosta*, mukana ovat **Hannu Sirén, Maarit Laitinen, Mari Vuoritie, Jarmo Kantola ja Mikko Laitinen**. Snellmanin rakkauden kohde Johanna Lovisa Wennberg tuo mukaan neljännen Snellman-kaupungin Kuopion, jossa runoilija Snellman syttyi.

Seuraavaksi mekin saamme syttyä. Tähän asti runot ovat olleet kymmeniä vuosia koottujen teosten toimituksessa tutkijoiden, kääntäjien, toimittajien ja kirjoittajien käsissä. On ollut suuri ilo saada luovuttaa ne säveltäjälle, laulajille ja soittajille. Nyt kun saamme luovuttaa ne teille kuulijoille, totean Snellmanin tapaan ystäviä palvellessa Alttiisti teidän.